

רגע שלא יחזור לעולם – מאת הרב שלום עמירה

אנחנו לא מלאכים ואנחנו לא דוגלים בהלקאה עצמית כערך, אנחנו כן פתוחים לביקורת ולשימת לב לרגעים קטנים אך חשובים, במאמר זה במיוחד אשמח מאוד שתעשיר את כולנו באירועים אמיתיים שקרו איתך.

חלק א' – סיפורים

נתחיל עם סיפור אותו רובינו מכירים:

מלמד הגיע באיחור ניכר לת"ת ואחד התלמידים יצא לעומתו לדלת הכיתה והצביע על השעון, המלמד שהבין את התנועה כמקובל – תראה מה השעה, נפגע והרעים בקולו על התלמיד: 'מה אתה מעיר לרב? מה זה החוסר דרך ארץ הזה?' התלמיד לעומת זאת התעשת ואמר לו הרב אני לא התכוונתי לזה, רציתי רק להראות לרב את השעון החדש שאבא קנה לי...

לפעמים תלמיד לא מתעשת, לא מסביר את עצמו, המלמד חושב שהוא חינך את התלמיד אך למעשה הוא רומס אותו!

במדריך כלכלת אנרגיות (חלק ג') הבאתי את הסיפור הבא:

תלמיד ישב באחד השולחנות בסוף הכיתה ופטפט עם חבר במהלך השיעור, סימנתי לו להפסיק לפטפט, והוא המשיך...

סימנתי לו שוב, והוא המשיך...

הסתכלתי עליו במבט חמור סבר, והוא... החזיר לי מבט דומה, נעץ בי את מבטו בחזרה.

'חוצפה', אמרתי 'צא מייד מהכיתה!'

הוא יצא בשקט, מבלי לומר דבר.

רגע לפני שהוא סוגר את הדלת אחרי, הכתה בי ההכרה!

יצאתי אליו החוצה וביקשתי ממנו להסתכל על נקודה מסוימת במרחק עשר מטר ממנו:
"אתה רואה את השקית שם על הרצפה? באיזה צבע היא?"

שאלתי והסתכלתי עליו מנסה לאתר את השקית.

מבטו הצטמצם, גבותיו התכווצו, הוא התקשה לראות למרחק.

"אתה היום בלי משקפים?" שאלתי והתפלאתי על עצמי שלא שמתי לב עד עכשיו...

"כן הרב, המשקפיים נשברו, ושמנו אותם בתיקון" השיב.

אז נכון, הוא לא בסדר שהוא דיבר בזמן השיעור, אך אני לא הוצאתי אותו כי הוא דיבר אלא
כי 'הוא הגיב בחוצפה!'

ומה מתברר? לא דובים ולא יער... הוא בכלל צמצם את המבט כי הוא ניסה לראות אם אני
פונה אליו.

החזרתי אותו לכיתה, שיתפתי את התלמידים במה שהתברר...

התנצלתי לו על כך שהוצאתי אותו בתקיפות מהכיתה, והודיתי בליבי לקב"ה שגיליתי את זה
די מהר...

את המסר: לא להגיב בתקיפות לפני שברור לי במאה אחוז שהמקרה מצדיק ומצריך את זה,
למדתי גם למדתי.

נשים לב לפרט מעניין: אותו תלמיד יצא בשקט מהכיתה הוא לא הבין בדיוק למה הוא יוצא,
אבל הוא הקשיב לי ויצא, איזו תחושות אני מעורר בו? מה עובר לו בראש כשהוא יוצא על
חוצפה מבלי שהוא מבין מה הוא עשה?

לפעמים תלמיד נפגע עד עמקי נשמתו והוא לא אומר לך מילה, בינתיים יכולים לעבור
חודשים, חודשים שנשרפים, על כך יעיד הסיפור הבא:

בתחילת שנותיי כמלמד, היה לי תלמיד אחד שהיה 'לעומתי' – תמיד היה לו מה לומר, תמיד
היה לו תירוץ לטעויות שלו, תמיד הוא היה בטוח שהוא הכי צודק בעולם.

כך הוא התנהל איתי במשך ארבעה חודשים

לקראת חנוכה, יצאנו ליום שדה, התלמידים ירדו עם סדינים לחורשה בשיפולי העיר צפת
ושם עסקנו ב'מסיק זיתים' מעצי זית של הפקר הפזורים במורדותיה הדרומיים של העיר.

הוא היה הדומיננטי מבין כולם, הוא חזר עם שלל גדול של זיתים ואני החמאתי לו ליד כולם...

מכאן לשם נוצר בינינו דיבור אישי, ואז הוא אמר לי בכנות 'אני מתנהג לא יפה, כי אני נפגעת
מהרב בתחילת שנה.'

משפט שאמרתי לו בתחילת שנה, פגע בו, והוא לא הצליח להשתחרר מהפגיעה ...

מאותו היום השתדלתי לשמור על כבודו ולהחמיא לו בכל הזדמנות... לקח זמן, שבוע או שבועיים והוא חזר לעצמו.

הוא התגלה כלמדן גדול, בחור בעל הבנה נפלאה!

ארבעה חודשים של נתק הסתיימו בזכותו, בזכות פנייתו הישירה, ארבעה חודשים של נתק הסתיימו בזכות שהחמאתי לו כ"כ בפני חבריו...

אך מה יהיה על ארבעה חודשים בהם הייתי בליקוי מאורות ולא השכלתי לזהות את הפגיעה וליישב את דעתו?

אני לא חושב שתלמיד צריך להתנתק ארבעה חודשים מהרב בעקבות משפט פוגע, זה לא היה איזה משפט מזעזע,

אבל את המסר למדתי לכל החיים:

ישנם תלמידים בעלי נפש רגישה, אין להם שליטה על רגשותיהם, הם חווים פגיעה בלי פרופורציות, ועלינו מוטל לזהות מקרים כאלה ולהוציא אותם מהחווייה הקשה בה הם שרויים ...

וכעת לסיפור שלישי, סיפור על פיקוח נפש!

שנה אחת היה לי תלמיד בכיתה שלא היה לי קל איתו, בדיעבד גיליתי שבנוסף להתמודדות שלו מולי הוא היה צריך להתמודד עם אלימות מצד אביו כאשר קיבל הוא דיווחים פחות מחמיאים ממני...

שבוע אחד, יום ראשון בבוקר, נכנס התלמיד לכיתה באיחור קל, כשהוא נכנס אמרתי לו 'בוקר טוב' והוא השיב לי בשפה רפה ומבלי להישיר מבט – בוקר טוב... והתקדם למקום שלו.

היו לי את כל הסיבות להמשיך הלאה, גם ככה לא היינו ה'חברים הכי טובים', אולי מישהו או משהו עיצבן אותו בדרך, לא משהו שהיה חייב להעסיק אותי.

אבל הקב"ה חשב אחרת:

הקב"ה הכניס בי מחשבה שיש פה עניין רציני; ביקשתי מהתלמיד להמתין לי בחוץ. יצאתי אליו החוצה, ומכל ליבי אמרתי לו: מה קורה איתך? אני מרגיש שמהו לא טוב קרה, אתה נראה לי עצוב!

הוא שתק שתיקה רבת משמעות.

גייסתי את כל כולי, ביקשתי שיסמוך עלי ויספר לי מה קרה, והוא בתגובה התחיל לבכות.

כשהוא נרגע, הוא סיפר לי שהוריו נסעו לשבת והוא התארח בבית של חבר לכיתה (הורי המשפחות בקשר חברי שנים רבות) ואותו החבר התעסק איתו במהלך השבת באופן מטריד.

'אני לא הייתי מסוגל לספר להורים שלי אז באתי לכיתה בכוח, אבל קשה לי מאוד להיות עכשיו בכיתה, אני לא רוצה לראותו אותו...' אמר במבוכה גדולה.

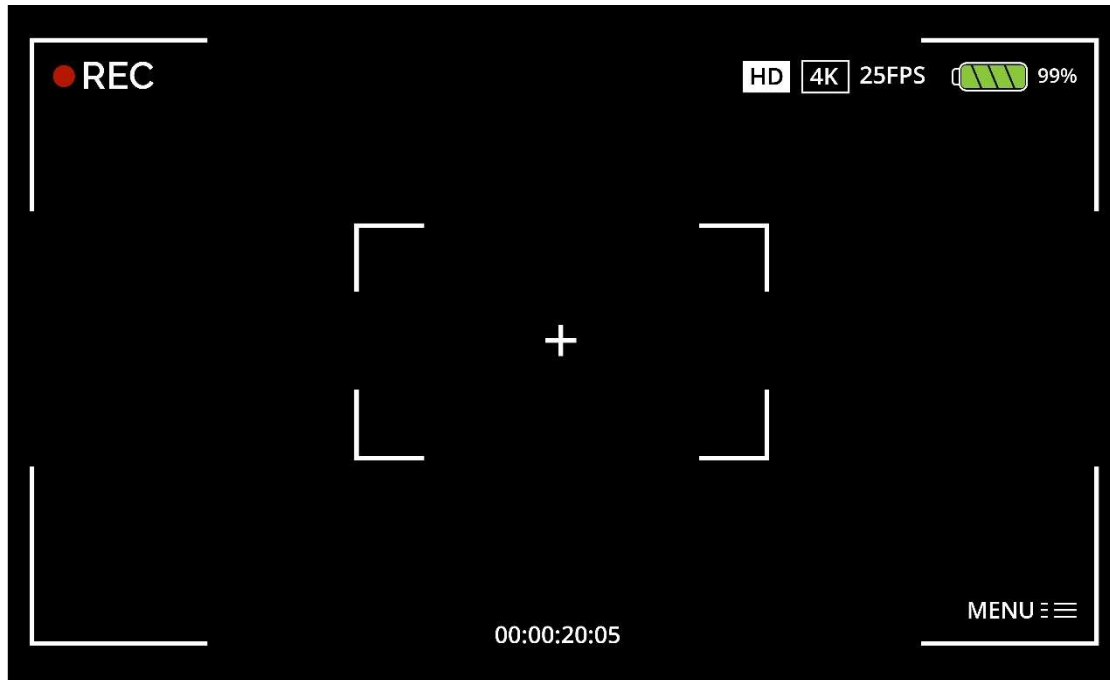

התלמיד טופל וב"ה מסלול חייו המשיך בהצלחה מרובה.

לימים נפגשנו ובין הדברים הוא אמר: 'במהלך השנה לא הסתדרתי כ"כ עם הרב, אבל על אותו הרגע אני חייב לרב הרבה.'

עד כאן מקבץ של סיפורים, וכעת לשאלה הגדולה: איך תופסים את הרגע?

מהי הדרך הטובה ביותר לא לפספס את אותם הרגעים? האם יש משהו שאנחנו יכולים לעשות מעבר לסייעתא דשמיא שאותה אנחנו חייבים?

חלק ב' – הפרקטיקה

נשאלת השאלה:

מה ניתן לעשות כדי שסיפורים שבהם טעינו בשיקול הדעת ודנו לכף חובה לא יחזרו?

ומה ניתן לעשות כדי שנדע לנצל הזדמנויות להרים תלמיד בזמן?

חמשה דברים: א. תפילה, ב. ערנות פיזית, ג. היכרות עם נפש התלמיד, ד. פתיחות ובניית אמון, ה. תפילה.

א. תפילה

תפילה אמיתית מעומק הלב שלא תצא תקלה מתחת ידינו. אפשר לשלב תפילה אישית בברכת 'אתה חונן' – לבקש מה' שייתן לנו חכמה בינה ודעת להבין את תלמידינו ולא לטעות בהם.

ב. ערנות פיזית

העולם מתחלק לשניים:

אלו שאדישים כשהם עייפים, ואלו שהם דרוכים כשהם עייפים...

האנשים הפחות אכפתיים: אדישים, היותר אכפתיים: דרוכים.

מלמד אדיש – עלול לפספס הזדמנויות להרים ילד. מלמד דרוך – עלול להזיק מתוך חוסר סבלנות.

אז קודם כל עירנות פיזית!

ג. היכרות עם נפש התלמיד – עירנות לאופי של כל תלמיד

ככל שנכיר את נפש התלמידים בכלל ואת נפש כל תלמיד בפרט, נוכל להרגיש אם יש התנהגויות שלא מתאימות לו, כך נוכל בקלות לא לייחס לו את מה שנראה כמוחס לו (במקרה של טעות בזיהוי)

או שנוכל לתלות את התנהגותו באירוע חריג (לא ישן טוב בלילה, מישהו הציק לו בהפסקה וכו')

ומאידך, נוכל לזהות אם הוא כעת בעלייה מיוחדת כזו שההתערבות שלנו יכולה למנף אותה. נוכל להרגיש שהוא נעשה בוגר יותר, רגוע יותר, שמח יותר וכן הלאה...

ישנם מלמדים שמטבעם הם מזהים אופי וסגנון של מי שמולם, וישנם כאלה שהם פחות בתחום... כשמדברים על תלמידים, זה קריטי! צריך לחתור להיכרות עמוקה יותר עם תלמידים!

אחת הדרכים לעשות את זה עוברת דרך שיחות אישיות, ותתפלאו לשמוע אם אין לכם זמן לשיחות אישיות ארוכות, גם כמה דקות בפרוזדור בדרך לחדר מלמדים וכדו' יכולים לספק לכם הרבה הבנה בנפשם של התלמידים שלכם.

ד. פתיחות ובניית אמון

ישנם מקרים בהם אנחנו אומרים לתלמיד: אם זה לא היית אתה, למה לא אמרת כלום? למה לא הגבת כשהענשתי אותך?

מה הסיבה לכך שהוא שתק? הוא פשוט חשש שלא נאמין לו.

לפעמים אנחנו מתנהלים בצורה כזאת בה האוירה היא ש'עדיף לשתוק ולא לענות לרב', אנחנו יכולים ליצור את האוירה הזאת בכל מיני צורות.

למשל: זוכרים שכשהיינו ילדים היה מקובל להעניש עונשי כתיבה, וכל טענה מצידנו על העונש גררה תוספת לעונש? זו דוגמא לחסימה. תלמיד יכול להגיד לעצמו, במקום להסביר שאני לא אשם ולהסתכן בכך שהרב לא יאמין לי, עדיף לי לשתוק ולכתוב עונש קטן...

כדי למנוע סיטואציה בה התלמיד נמנע מלדבר ומאידך לא ממציא המצאות, יש לבנות מערכת אמון מול התלמידים ככלל ומול כל תלמיד בפרט, ביית המערכת, תעודד אותו לגלות רחשי ליבו ועם זאת תחנך אותו לעמוד מאחורי הטעויות שלו ולא לחפש טצדקי למעשיו.

ה. אחרון חביב – תפילה

לא, זה לא טעות. 'תפילה' כתובה כאן פעמיים. ישנה התפילה של קודם המעשה אך ישנה גם תפילה לאחר מעשה.

ב'יהי רצון' שלפני הלימוד אנחנו מבקשים מה': "ומה ששגיתי כבר, העמידני על האמת"... זה נכון ללימוד תורה, זה נכון גם לחינוך.

אנחנו צריכים לבקש מה' שיאיר עינינו במה שכבר עשינו, שאם טעינו נתעורר לתקן בהקדם.

אליכם אישים אקרא! העשירו אותנו במקרים אישיים שקרו לכם או לחברכם כדי להוות כיוון מיקוד ומצפן לכולנו.

מאות רבות של מלמדים מצפים לקרא את תגובותיכם בתחתית הדף.

- כל הזכויות שמורות לאתר חנוך